

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ	S.C. EDITA S.R.L. Înreg. Nr. J 12 / 4330 / 1994
Zalău Str. Unirii Nr. 9 Tel.0260/612223, Fax.0260/661706	Cluj Napoca Bd.21 Decembrie 1989, Nr.13-15/6, Tel/Fax. 0264. 433.662

COMUNA CAMĂR - STUDIU ISTORIC

Situația teritorial - administrativă

Comuna Camăr face parte din județul Sălaj, fiind situată la limita de județ spre Bihor, respectiv Satu Mare. Comuna Camăr cuprinde în prezent un număr de două sate: reședința de comună Camăr și satul aparținător Pădureni. Acesta din urmă este complet depopulat și în cea mai mare parte demolat.

Elemente ale cadrului natural

Comuna Camăr este situată în NV județului Sălaj, pe Colinele Toglaciului, aparținând Platformei Sălăjene marginale, în interfluviul Crasna – Barcău, la o altitudine medie de 250 m.

Teritoriul administrativ al comunei Camăr face parte din zona piemontană a Munților Meseșului, apărând ca o zonă colinară brăzdată de văi tinere ce converg către depresiunea principală a văii Camărului, orientată pe direcția SN.

Vatra localității Camăr se desfășoară în lunca și pe versanții văii Camărului, cu pantă lină, ușor vâluriți pe alocuri cu relief format de mișcări de teren.

Localitatea Pădureni este situată la extremitatea nordică a comunei, în zona cea mai înaltă a teritoriului și este, dimpotrivă, amplasată pe fața sudică a unei culmi împădurite, lateral față de valea care asigură accesul în zonă.

Istoric

Pe teritoriul comunei Camăr, singurul sit arheologic cunoscut se află în punctul "Csonkas", zona având aspectul unei culmi alungite, situate la SV de localitate. În toamna anului 1979, E. Lako de la muzeul din Zalău a descoperit cu ocazia unor cercetări de teren ceramică peistorică, majoritar atipică. Săpături arheologice nu au fost efectuate în acest punct. După aspect, ceramica descoperită în punctul "Csonkas" poate fi încadrată mai larg în perioada epocii bronzului. Descoperirea sugerează prezența unei stațiuni arheologice în epoca bronzului, al cărei caracter nu poate fi încă precizat în absența cercetărilor arheologice propriu – zise. Alături de alte stațiuni contemporane descoperite în

nord – vestul Sălajului, situl de la “Csonkas” este important mai ales pentru precizarea dinamicii locuirii umane din epoca bronzului în această zonă.

În apropierea punctului “Csonkas”, la cca. 150 m de acest punct a fost descoperită o monedă romană de la Traianus. Piesa se află într-o colecție particulară. Descoperirea poate fi legată ipotetic de o stațiune arheologică de perioadă romană (sec. II – III d.Hr.), ce a aparținut dacilor liberi din această zonă. Descoperiri recente din zona învecinată, la vest de Camăr, au evidențiat că, cel puțin în perioada domniei lui Traian (până pe la 117 d.Hr.) granița romană (*Limess*) se află mai la vest. În zona localităților Supur – Bobota au fost cercetate elemente defensive ale unui sistem de fortificații de graniță din primii ani ai stăpânirii romane în Dacia. După abandonarea acestei linii defensive de către romani, se pare că în zonă pătrund comunități ale dacilor liberi amestecați cu germanici, profitând de lipsa armatelor romane din zonă.

Până la prima atestare documentară, nu au fost identificate pe teritoriul comunei Camăr nici un fel de alte mărturii arheologice medievale timpurii.

Atestare documentară

Reședința de comună Camăr este atestată documentar la 19 iunie 1349 sub numele de *Kemer*, odată cu hotărnicirea moșiei Dersyk.

De-a lungul anilor, localitatea a mai fost consemnată: 1435 – *Kemer*, 1477 – *Kémer*, 1546 – *Kemyr*, 1733, 1737 – *Kameru*, 1850 – *Kemér*, 1854 – *Kémer*, *Camer*.

La 12 martie 1447 este pomenită moșia Camăr, în timpul lui Ioan de Hunedoara și a regelui Vasile.

Prin anii 1784 – 1787 făcea parte din comitatul Crasna, avea 218 case, 224 familii, 1267 locuitori (232 căsătoriți, 428 necăsătoriți). Între bărbați sunt consemnați: 1 preot, 42 nobili, 129 țărani, 93 jeleri, 51 alte categorii, 1 militar lăsat la vatră. Femei erau în număr de 607, copii: 189 între 1-12 ani, 39 între 13 – 17 ani.

În anul 1908 Camărul era o comună foarte mare ungurească. Românii aveau 13 case cu 86 locuitori de religie greco – catolică, în cea mai mare parte servitori.

Localitatea Pădureni a fost atestată pentru prima dată în 1956, până atunci aceasta constituind un cătun al localității Camăr. La data atestării, localitatea cuprindea cca. 7 gospodării.

Morfologia localităților

Localitatea reședință de comună Camăr este de tip adunat, organizat pe ulițe radiale, cu grădina în spatele curții. În zona centrală, situată în partea depresionară a teritoriului, se conturează un nucleu format din biserică și o serie de alte construcții, de formă alungită, care ocupă aproape compact o insulă îngustă între două străzi paralele, posibil rezultată în urma ocupării unui spațiu central mai larg de tip „piață”. Parcelele în această zonă au forme dreptunghiulare puțin adânci, cu fronturi bine închegate, continui pe unele porțiuni.

În zona centrală principalul element ordonator este constituit de valea Camărului, a cărei albie însoțește practic strada pe o lungime de cca. 700 m, între partea carosabilă și trotuarul estic.

În aval de centru, strada se desparte în două drumuri situate de o parte și de alta a văii, la o distanță de cca 100 m de albie.

Spre exteriorul vetrei, în general de-a lungul micilor văi, dar și urcând spre coama dealurilor, se dezvoltă străzi radiale, legate între ele cu străzi paralele cu curbele de nivel, realizând o rețea între care țesutul urban este tot mai rarefiat. Pe aceste străzi parcelele au forme dreptunghiulare alungite, cu latura îngustă la stradă. Aliniamentele nu mai sunt la fel de compacte, deși se menține amplasarea locuinței în frontul străzii.

Localitatea Pădureni este un cătun dezvoltat din locuințe de vară, în care cele cinci gospodării existente (nelocuite) sunt amplasate răsfirat, fiind legate între ele prin drumuri de exploatare abia schițate.

Profilul economic

Principala activitate economică a locuitorilor localității Camăr este agricultura, practică în hotar, în interiorul vetrei existând doar mici grădini de legume, petice de vii și livezi.

În localitatea Pădureni există livezi întinse în jurul fiecărei gospodării.

Populația

Populația majoritară a localității Camăr este de etnie maghiară. În localitate există români (cca. 30%) și romi. Două din străzile radiale menționate mai sus, situate pe versantul vestic al văii Camărului, alcătuiesc tentacule organizate pe etnii (strada românească, strada țiganilor). Dintre acestea, "strada românească" este cea mai veche, aici fiind situată biserica "Sf. Arhangheli Mihail și Gavril", datată la începutul sec. Al XVIII-lea, precum și cimitirul.

Satul Pădureni este actualmente părăsit.

Caracteristicile fondului construit

Construcțiile din localitatea Camăr sunt în cea mai mare parte construcții de zidărie, fără elemente decorative remarcabile. Locuințele au suferit o puternică influență urbană, existând un număr mare de construcții cu planul în formă de „L”, fără pridvor sau cu pridvorul total sau parțial închis.

În special în zona centrală, construcții cu alte funcțiuni (prăvălii, ateliere, etc.) au fațade lungi de-a lungul străzii, specific urbane.

În zona „străzii românești”, în apropierea bisericii monument, mai există încă un număr redus de case de lemn tradiționale, în stare rea și fără elemente decorative sau constructive remarcabile. Cele mai multe sunt părăsite.

Gardurile și porțile în întreaga localitate sunt în general moderne, din beton și/sau metal. Lemnul este puțin folosit ca material de construcție și în special la lucrări neaparente (șarpante).

Dintre construcțiile publice civile, singurele care sunt anterioare anului 1900 sunt sediul primăriei și școala generală, ambele construcții parter datând din 1890. Nici una nu prezintă interes din punct de vedere arhitectural.

Cea mai importantă construcție din zona centrală a localității este biserica reformată.

A existat o biserică mai veche, amplasată pe dealul Magyaros. Această biserică nu mai există, probabil era amplasată în zona actualului cimitir. În ianuarie 1774 bisericile din Camăr și Zăuan au fost închise și ștampilate din ordinul guvernului ardelean deoarece au fost lărgite și înzestrate cu poartă, fără autorizație regală. A fost interzis accesul în biserică pe timp de un an pentru ambele comunități. În aprilie a aceluiași an s-a decis că, după trecerea anului, pentru deschiderea acestor biserici va trebui depusă o cerere la comitat.

Registrele bisericești, începând din anul 1751, precum și câteva obiecte de cult din argint, datate 1596, 1630, 1651, 1701 și 1778 au fost ransferate în biserica nouă.

Biserica actuală s-a clădit în 1800 și nu are elemente decorative. A fost lărgită în 1868. De pe zidul bisericii se poate citi și istoria construcției: "Această muncă sfântă a fost începută la 4 mai a anului 1800, s-a încheiat în anul 1802. Sub curatoria principală a domnului Petrityevity Horvat Zsigmond, onoratului Hetzei Pal și onoratului Kovats Mihaly – preoți, Szoros Marton și Tot Peter, vicecuratori, Szalardi Mihaly, Tot Ferencz, Nagy Gyorgy membri ai comunității bisericești, Zima Mihaly, judecător principal a fost ridicată sub cheltuiala comunității din Camăr. Proslăvire, laudare și onor Domnului pentru aceasta".

Monumente istorice

În lista LMI sunt cuprinse următoarele monumente clasificate:

1) *SJ-I-a-B-04866, așezare din epoca neolitică.* În P.U.G aprobat a fost cuprinsă în intravilan o suprafață de 2,0 ha, amplasată conform descrierii, ca trup independent situat la cca. 800 m SV de limita intravilanului principal, în punctul numit "Csonkas" situat pe culmea dealului.

Pe baza analogiilor se poate într-adevăr presupune că eventuala așezare preistorică ar fi fost amplasată la capătul nordic al acestei culmi, dar nu au fost efectuate săpături arheologice sistematice pentru confirmare. În ceea ce privește datarea, fragmentele ceramice foarte puține ca număr (cca. 10 bucăți) au fost analizate recent de specialiști MIAZ, constatându-se însă, pe baza caracteristicilor fizice (pastă, degresant, tehnică de manufacturare) apartenența la epoca bronzului, fără a se putea preciza exact cultura.

2) *SJ-II-m-A-05030, biserica de lemn "Sfinții arhangheli Mihail și Gavril", datând de la începutul sec. Al XVIII-lea.*

Datarea construcției s-a făcut la începutul sec. al XIX-lea pe baza faptului că în biserică se mai păstrează o icoană pe sticlă datată 1805, care are ca reprezentare pe arhanghelul Mihail.

Planimeria construcției cuprinde pe axa longitudinală pronaosul, naosul și absida poligonală nedecroșată, înscriindu-se între construcțiile cu dispunerea tradițională în spațiu. Biserica este lipsită de forme decorative spectaculoase, edificiul mai păstrează, la absida altarului și în părțile laterale ale naosului, urmele cuielor de lemn.

Acoperișul a fost construit cu șindrilă și în două ape. Deasupra pronaosului apare turnul care era asemenea celor terminate cu un coif. Se

remarcă aspectul sumar finisat al cupolei, comparativ cu celelalte părți componente ale construcției. În interior se distinge ancadramentul portalului care face trecerea între pronaos și naos. El marchează și conservă pe trei laturi un brâu care, pe bârna de sus, se încheie într-un cerc. O parte din turn s-a prăbușit în iarna anilor 1945 – 1946 datorită viscolului.

În ceea ce privește datarea, planimetria păstrată a prelungit viața unui tip de plan mai vechi. Prin analogie cu biserica din Cehei, care are anul încrustat în grindă – 1765 – se poate presupune că biserica din Camăr este anterioară celei din Cehei, datând de la sfârșitul sec. al XVII-lea – începutul sec. al XVIII-lea. Numele meșterului este ALEXA MOCAN, după afirmațiile lui Leontin Ghergariu (din vol. Monumente istorice bisericesti).

Măsuri de protecție propuse

Se recomandă instituirea de măsuri de protecție pentru cele două monumente clasificate și pentru trama stradală în zona centrală.

a) Protecția sitului arheologic de la “Csonkas” se va realiza prin menținerea trupului independent de intravilan pe aceeași suprafață și contur ca și în P.U.G. aprobat. Se va modifica funcțiunea din P.U.G. aprobat pentru acest trup din “zonă centrală și dotări de interes public” în “zonă verde de protecție”, având în vedere faptul că stațiunea arheologică, fie ea neolitică sau de epoca bronzului, nu va implica construcții și conservări “*in situ*”, iar prevederea de zonă verde va asigura o mai bună protecție contra unor intervenții cu potențial distructiv.

Nu se propune mărirea acestui teritoriu protejat în lipsa unei localizări precise, pentru a nu crea piedici inutile în exploatarea terenurilor agricole de către proprietarii lor.

b) Protecția bisericii de lemn se va realiza prin stabilirea unui perimetru de protecție care cuprinde amplasamentul propriu – zis al bisericii, teritoriul cimitirului aferent și întreaga parcelă până la stradă. În cadrul acestui perimetru de protecție va fi interzisă amplasarea oricărei construcții noi. De asemenea, se propune realizarea unei plantații de protecție care va cuprinde cele două parcele învecinate, cu excepția construcției bisericii greco – catolice noi.

Nu se consideră oportună extinderea zonei protejate în spatele bisericii în extravilan, deoarece acesta oricum nu este construibil. De asemenea nu este necesară extinderea zonei protejate pe partea opusă a străzii deoarece, datorită reliefului zonei, aceasta este situată cu cca. 5,00 m mai jos, astfel că vizibilitatea asupra monumentului nu este afectată.

c) Protecția structurii tramei stradale în zona centrală se realizează prin modernizarea drumurilor pe traseele și cu prospectele actuale.

Se vor respecta aliniamentele fronturilor existente în zona centrală.

Se va menține traseul albiei văii Camărului în zona centrală, fiind interzisă acoperirea acesteia pe o lungime mai mare de 3,00 m în dreptul fiecărei porți.

ÎNTOCMIT,

Ioan Bejinariu, Elena Musca, Ioan Musca, Solyom Pigai E.Reka,
Marinel Pop, Amalia Gyemant